

KIBERNETIČKI MODEL PENOLOŠKOG TRETMANA

MILKO MEJOVŠEK

primljeno: travanj '98.
prihvaćeno: rujan '98.

Izvorni znanstveni članak
UDK: 376.5
519.7

U posljednjih trideset godina penološki tretman izvrgnut je ozbiljnim kritikama. U mnogim radovima, uključujući meta analize, isticana je mala učinkovitost penološkog tretmana. Učinkovitost penološkog tretmana, a to vrijedi za bilo koji tretman, povezana je s tri temeljna pitanja. Prvo je jasna definicija obilježja koja trebaju biti predmetom tretmana; drugo se odnosi na metode ili programe koji se koriste tijekom tretmana i treće, ali ne manje važno je pitanje nadzora nad odvijanjem procesa tretmana. Puni nadzor nad procesom tretmana moguć je jedino pod uvjetom da se programiranje i evaluacija njegovih učinaka provodi individualno, u kratkim intervalima, ili, drugim riječima, kroz više tranzitivnih vremenskih točaka od početne do završne točke tretmana. Povratne informacije o učincima tretmana analiziraju se pomoću osobnog računala u svakoj tranzitivnoj vremenskoj točki.

U skladu s postignutim rezultatima sukcesivno u svakoj vremenskoj točki obavljaju se izmjene u grupnom i individualiziranom programiranju tretmana. Predloženi model sastoji se od tri razine, prva razina obavlja usporedbu rezultata između tranzitivnih vremenskih točaka, druga, pomoću hijerarhijske taksonomske analize formira veće grupe zatvorenika pogodne za grupno programiranje i treća, ponovno pomoću hijerarhijske taksonomske analize, formira male ciljane grupe zatvorenika (štićenika), pogodne za individualizirano programiranje.

Zahvaljujući velikoj brzini obrade podataka i ogromnim mogućnostima pohrane podataka, osobna računala dozvoljavaju brzo donošenje odluka o daljnjem nastavku tretmana u svakoj tranzitivnoj točki. Povezujući grupno i individualizirano programiranje, provizorni programi tretmana korigiraju se kako bi zadovoljili potrebe zatvorenika (štićenika) cijelim tijekom tretmana.

Ključne riječi: penološki tretman, nadzor tretmana

UVOD

Meta analize efikasnosti tretmana koje su izvršili Whitehead i Lab (1989), Andrews i dr. (1990) i Lipsey (1992) svrstavane su među najvažnije meta analize. Rezultati tih meta analiza nisu sasvim kongruentni. Whitehead i Lab uglavnom daju negativnu ocjenu učincima tretmana, dok su Andrews i dr. i Lipsey optimističniji glede efekata tretmana, međutim što se tiče zavodskog tretmana ocjene su slične, zavodski tretman je slabiji od izvanzavodskog tretmana.

Andrews i dr. utvrdili su da neadekvatni programi tretmana daju izrazito negativne učinke u zavodima, a učinci tretmana oćenjenjenih adekvatnima znatno su reducirani u zavodskom okruženju. Prema mišljenju autora negativni utjecaji zavodske sredine umanjuju efekte tretmana, tako da je potreban nastavak

tretmana u postpenalnom razdoblju. Sve tri meta analize pokazuju veće učinke konkretnih i jasno konceptijskih postavljenih programa tretmana od onih koji nemaju jasnu konceptijsku osnovu i koji su suviše općeniti. Meta analize Andrewsa i dr. i Lipseya ukazuju na bolje učinke bihejvioralnih programa i programa usmjerenih na usvajanje vještina (terapija ponašanja, kognitivna terapija ponašanja), a slabije onih koji se oslanjaju na psihoanalizu i srodne terapije. Učinkoviti programi su oni usmjereni na slučajeve većeg rizika, kriminogene potrebe i prilagođeni posebnim potrebama i stilovima učenja prijestupnika (Andrews i dr., 1990).

* Dr. sc. Milko Mejovšek redoviti je profesor na Odsjeku za poremećaje u ponašanju Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu